

Խ. ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՀՆԳԱՄՅԱ ՊԼԱՆԸ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՂ,
ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱ

338.98/47.925

2-87

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1929

338.98 (97.925)

2 802 - 10

Z-87

Խ. ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՀՆԳԱՄՅԱ ՊԼԱՆԸ
1927/28—1932/33 Թ. Թ.

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՎ,
ԵԼԵԿՏՐՈԳՐԱԳԻԱ

2127

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ. 1929

Ս. ՄԱՍՆԻՅԱՆ

Ա. Վ. Մ.

Публичная Библиотека

32 324

14 JUN 2013

497-2010

Հրատ. № 1062

ՊԵՏՏՐԱՏԻ Ի ՏՊԱՐԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գրառեպլ. № 2752 (բ.)

Պատվ. № 1008

Տիրաժ 5000

Պետպլանի կողմից ժողովրդական տնտեսության պլանը կազմվում է վորոշ ժամանակաշրջանի համար— մեկ տարով («վերատուգիչ թվեր»), հինգ տարով (հնգամյա պլան), գերագույն (генеральный) պլան: Այդ պլանները ներառեն կապված են մեկը մյուսի հետ, ինչպես, որինակ, «տարեկան վերատուգիչ թվերը» կազմում են հնգամյակի մի մասնիկը, հնգամյակը՝ գերագույնի և այլն: Այստեղից հարց է ծագում, թե ինչ ձևով պետք է կազմվի ժողովրդական տնտեսության հնգամյա պլանը, չե՞ վոր ժողովրդական տնտեսության բոլոր բնագավառներն անխտիր սերտ կերպով կապված են մեկը մյուսի հետ: Ի՞նչ թելից պետք է բռնել, վոր չխճճվի: Այդ թելը հանդիսանում է արդյունաբերությունը: Արդյունաբերությունը հանդիսանում է այն ողակը, վորն ուղղություն և տոն է տալիս արտադրության մնացած ճյուղերին:

Արդյունաբերությունը զարգանալով՝ իր մեջ է առնում, համախմբում ավելի շատ բանվորներ— սոցիալիզմ կառուցողներ:

Արդյունաբերությունը զարգանալով՝ արտադրության միջոցները կենտրոնացնում է պետության ձեռքը: Արդյունաբերությունը զարգանալով՝ կատարելագործվում է, ավելի շատ ապրանք է արտադրում, ավելի եժան գներով: Փոխանակության մեջ է քաշում գյուղացիական մասսան, վերջինս իրեն ղեկավարությունը լենթարկելով:

Այսպիսով, բազմադան ճանապարհներով արտադրութեան բոլոր ճյուղերը արդյունաբերութեան ուղղում եւ սոցիալիստական հունով: Ահա թե ինչու հնգամյա պլանի հիմքը կազմում եւ արդյունաբերութեան: Դեռ 1923 թ. ապրիլին ՀամԿ(բ)Կ 12-րդ համագումարի բանաձևում—արդյունաբերութեանը և նրա դերը սոցիալիստական շինարարութեան մեջ, մենք կարդում ենք հետևյալը.

«Բանվոր դասակարգի և գյուղացիության փոխարարելիցութեանը, ինչպիսին գոյութիւն ունի մեզ մոտ, վերջին հաշիւով հենվում եւ արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան վրա:

Բանվոր դասակարգն իր ղեկավարող դրութեանը կարող եւ, վերջին հաշիւով, պահպանել և ամրացնել վոչ թե բանակով, պետական սապարատի միջոցով, վորը վերարտադրում եւ իրեն պրոլետարիատին:

Կուսակցութեան, պրոֆմիութեան, կոմյերիտմիութեան, մեր դպրոցների և ալլն խնդիրն եւ դաստիարակել, վերապատրաստել բանվոր դասակարգի նոր սերունդ. ալլ կերպ դուրս կդար, վոր այդ աշխատանքներն ավագի վրա լին կառուցված, լեթե նա իր հիմքում հունենա աճող արդյունաբերական բազա: Միայն արդյունաբերութեան աճումն եւ ստեղծում պրոլետարական ղեկատուութիւն անսասան հիմքը» *):

ՀամԿ(բ)Կ 15-րդ համագումարի վորոշման

*) Տես ՀամԿ(բ)Կ ղեկավարները տնտ. քաղաք. բնագալստում 19 տ. ընթացքում (1917—1927) Մ. Սախարով, էջ 18:

համապատասխան վորոշում ունի նաեւ Հայաստանի Կոմկուսի համագումարը մեր յերկրի ինդուստրիացման մասին, վորի հիման վրա կազմված եւ Հայաստանի արդյունաբերութեան հնգամյա հեռանկարային պլանը:

Վորոշնք են մեր արդյունաբերութեան զարգացման կարևոր խնդիրները:

Ինդուստրիացման յենթարկել մեր լերկերը, ագրարային-արդյունաբերականից դարձնելով արդյունաբերական-ագրարային լերկիր: Ուստի անհրաժեշտ եւ զարգացնել լեռնային և լեռնագործական արդյունաբերութեանը, եւժան ելեկտրիֆիկացիայի բազայի հիման վրա զարգացնել քիմիական արդյունաբերութեանը, դեֆիցիտային և տեղական շինանյութի արդյունաբերութեանը, զարգացնել տեղական գյուղատնտեսական հում նյութ մշակող արդյունաբերութեան ճյուղերը, հաշիւի առնելով ինչպես մեր լերկրի ինդուստրիացման խնդիրները, այնպես եւ Խորհրդային Անդրկովկասի և ԽՍՀՄ-ի պահանջները:

Վերահիշյալ խնդիրներից յեննելով՝ այժմս համառոտ կանգ առնենք արդյունաբերութեան գլխավոր ճյուղերի զարգացման հեռանկարների վրա:

ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ (ԽՈՒՄԲ «Ա»)

Արտադրութեան միջոցների արտադրութեան կոշվում եւ արդյունաբերութեան այն բնագավառը, վորը արտադրում եւ մեքենաներ, քիմիական նյութեր, որինակ, գյուղատնտեսութեան պարարտացման համար, մի խոսքով՝ բոլոր այն միջոցներն ու գործիք-

ները, առանց վորի հնարավոր չե արտադրութեան
մնացած ճյուղերը զարգացնել, մեքենայացման լին-
թարկել և այլն:

Արդյունաբերութեան այդ բնագավառն այլ խոս-
քով կոչվում է ծանր արդյունաբերութիւն (ինդուս-
տրիա):

Խորհրդային Միութեան մեջ շատ քիչ են արտա-
դրվում մեքենաներ թե մեր գործարանների համար
և թե գլուղատնտեսութեան համար: Դրա համար ել
մենք ստիպված ենք լինում զանազան տեսակների
մեքենաներ բերել արտասահմանից, վորոնց արտա-
դրութիւնը մեզ մոտ քիչ է, կամ թե նոր և սկսվում ու
զեռ զարգացած չէ:

Ուստի մեր Խորհրդային Միութեան առաջ դրված
ամենակարևոր խնդիրն է՝ ինդուստրիացման լին-
թարկել մեր սոցիալիստական հայրենիքը, զարկ տալ
արտադրական միջոցների արտադրութեանը, վորի
հետեանքով մենք անկախութիւն ձեռք կբերենք կա-
պիտալիստական յերկրների նկատմամբ:

Այդ է պատճառը, վոր վողջ արդյունաբերութեան
հիմնական ծախքի, այսինքն 85 միլ. ռուբ. կեսից ա-
վելին՝ 49 միլ. ռ., կամ 57,6 տոկոսը գնում է վերոհի-
շյալ բնագավառի զարգացման համար: Դա չե հանդի-
սանում ինդուստրիացման միակ և ուղիղ ճանապարհը.
այս հարցի նկատմամբ բոլոր տատանումները շեղում
կլինեն կոմկուսի հիմնական դիրքերից: Մեր պա-
նում վերոհիշյալ խնդիրներն իրենց արտացոլումն են
ստացել վոչ թե մեքենայորեն, այլ միայն նրա հե-
տեանքով, վոր մեզ մոտ լայն հնարավորութիւն կա

զարգացնելու յերկրագործական, քիմիական և շինա-
նյութի արդյունաբերութիւնը:

Անցնենք առանձին-առանձին ճյուղերի քննու-
թիւնը ըստ հնգամյակի:

ՊՂՆՁԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արդյունաբերութեան այս ճյուղի զարգացման
անհրաժեշտութեան մասին հարկ չկա խոսելու: Որը-
րին աճում է նրա նկատմամբ պահանջը: Մեր արդյու-
նաբերութեանը համապատասխան պղնձի պահանջը մեր
առաջ հիմնական խնդիր է գնում՝ լայնացնել և բար-
ձրացնել պղնձի արդյունաբերութեան զարգացման
տեմպը:

Պղնձի մինչպատերազմյան միջին արտադրու-
թիւնը Ալլափերդու և Զանգեզուրի կոմբինատներում
կազմում էր 4600 տոնն:

Դրա դիմաց 1927/28 թ. մենք արտադրում ե-
լինք 1972,3 տ. պղինձ, այսինքն նախապատերազ-
մյան միջին նորմայի 43 տոկոսը:

Իսկ չեթե նկատի ունենաք, վոր 1913 թիվը պը-
ղնձի արդյունաբերութեան ռեկորդային տարին էր, և
այդ թվին նրա արտադրութիւնը հասնում էր
5580,3 տ., պարզ է, վոր այդ տոկոսն ավելի կիջնի:

1927/28 թ. պղնձի արդյունաբերութեան առան-
ձին-առանձին կոմբինատներում մենք ունենք հետե-
վյալ պատկերը. Ալլահփերդում 1296,2 տ. կամ նախա-
պատերազմյան միջինի 39 տոկ., Զանգեզուրի կոմբի-
նատում՝ 676 տ. կամ նախապատերազմյան միջին
նորմայի 53 տոկ.:

Հեռանկարային պլանը Հայպղնձի նկատմամբ

նկատի յե ունենում մի շարք ձեռք առնվելիք միջոցներ, ըստ վորի 1931/32 թ. պետք է արտադրվի 4675 տոնն, այսինքն այդ տարում վերջնականապես ավարտվում է վերականգնման շրջանը: 1932/33 թ. պղնձի արտադրությունը պետք է հասնի 8.120 տ., այսինքն նախապատերազմյան միջին նորմայի դիմաց 176,5 տոկոս:

Տոկոսային հարաբերությունը պարզ ցույց է տալիս, վոր հնգամյա պլանի վերջում պղնձի արտադրությունը նախապատերազմյանի հետ համեմատած 76,5 տոկոս ավելանում է:

Հիմնական ծախքը պղնձի արդյունաբերության մեջ Գլխույն պղնձի կողմից ընդունված է 20790,3 հազ. ու., ծրագրում նախատեսված է լերկու կոմբինատների (Ալսիվիդի, Զանգեզուր) լրացուցիչ վերանորոգում, ինչպես նաև հետպատերազմյան բնահետադուսման և բնակ շինարարական աշխատանքների լայնացումն ու տարածումը:

Ծծմբաքար (սերնի կալչեդան) Տանձուտի և Սիսի-Մադանի շահագործման հարցը մինչև հիմա չի մշակված և չունի իր հնգամյա պլանը: Սակայն մեր հնգամյա պլանի ամփոփման ժամանակ ԽՍՀՄ Պետպլանը և Ժողտնտխորհն ուղարկություն են դարձրել այդ ճյուղի վրա, բայց, ինկատի ունենալով ծծմբաքարի մեջ պարունակվող ծծմբի քանակությունը, նրա պաշարը, — անհրաժեշտ դոտան հիմնական ներդրումների ծրագրի մեջ այդ նպատակի համար նախատեսել 2070 հ. ու. այն հաշվով, վոր 1929/30 թ. արդյունաբերության այդ ճյուղը վարկավորվի, սկսվի նրա մշակման հարցի քննությունը:

ՇԻՆԱՆՅՈՒԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արթիկի ռուճ: Շինարարական նյութերի արդյունաբերության խնդիրը քննելիս ամենից առաջ անհրաժեշտ է քննության առնել արթիկի տուֆի հարցը: Արթիկի տուֆի մասին շատ է խոսվել ու գրվել, վոր դրա նշանակությունը Կովկասի սահմաններից շատ այն կողմն է անցնում:

Ներկայումս մեր հիմնական խնդիրներից մեկն է՝ ամեն միջոց ձեռք առնել, եփանացնել շինարարությունը, ուստի Արթիկի տուֆի հարցն այդ ուղղությամբ էլ պետք է քննության առնել:

Հնգամյա պլանի ոպտիմալ վարիանտի համաձայն շինանյութը պետք է եփանացվի 41,3 տոկ., դրա համար էլ անհրաժեշտ է կիրառել մի շարք միջոցներ, վորոնց թվում լուծել Արթիկի տուֆի հարցը, վորն, անկասկած, մեծ դեր է խաղալու մեր շինարարության եփանացման գործում:

Այդ տուֆի համման և մշակման գործով զբաղվում է «Արթիկի տուֆի տրեստը», վորը համամիութենական նշանակություն ունի: Մինչև հիմա չեն վերջացել նրա հնգամյա պլանի մշակման աշխատանքները, վոր մշակում է ԽՍՀՄ Ժողտնտխորհի Շինարարական կոմիտեն:

Նախնական տվյալների համաձայն տուֆի արտադրությունը 32/33 թ. պետք է կազմի 250 հազարից մինչև 350 հազ. տոնն, հիմնական ներդրման գումարը, առանց յերկաթուղագծի 8,590 հ. ու. է հասնում:

Յերեք-չորս ամսից հետո կավարավի վերջինիս հնգամյա պլանը կազմելու գործը, վորից հետո բոլոր

հարցերը և տեղեկություններն Արթիկի տուֆի պրոբլեմի հետ կապված բազմակողմանի կրուսաբանվեն:

Պեմզա: Չնայած պեմզայի հսկայական նշանակությունը շինարարության համար, այնուամենայնիվ նրա արտադրման գործը թերագնահատվել է:

Պեմզայի արտադրությունը գտնվում է անմիջապես թարվհակում. պեմզայի խառն արտադրանքի արժեքը 1927/28 թ. անփոփոխ գներով կազմում էր 142,1 հ. ո.: Նրա զարգացման հեռանկարային պլանը նախատեսում է մի շարք միջոցներ, վոր արմատական փոփոխություն են մտցնելու պեմզայի արտադրության և մշակման գործի մեջ: Հնգամյա պլանում հիմնական ներդրման գումարը կազմում է 1771,3 հ. ո., իսկ 32/33 թ. ամբողջ արտադրանքը, 1926/27 թ. անփոփոխ արժեքի հաշվով, 3,016 հ. ո. է կազմում:

Ինչպես հայտնի է, Միություն մեջ շինանյութի մի շարք տեսակները դեֆիցիտային են, վորոնք հանդիսանում են մեր շինարարության անհրաժեշտ մատերիալները: Մեր չեղրում կիրառվող ինդուստրիացման գործը մեր առաջ ավելի մեծ չափով է դնում շինանյութի պահանջը:

Յեթե հիմա չսկսենք զարկ տալ տեղական շինանյութի արտադրության գործին, այն ժամանակ մենք ապագայում հսկայական դժվարություններ կունենանք:

ՅԵՄԵՆՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Շինանյութի դեֆիցիտային տեսակներից մեկը հանդիսանում է ցեմենտը: Մի շարք տեղական հե-

տախուզական աշխատանքների արդյունքը պարզեց, վոր Դավալու գյուղի (Յերեանի գավառ) և Համալուի (Լոռի-Փամբակ) շրջանում ցեմենտի մեծ բազա կա: Հնգամյա պլանի վերջում ամբողջ Հայաստանում ցեմենտի պահանջը հասնելու է 200 հ. տակառի: Այս հանգամանքը թելադրում է մեզ անպայման կառուցել ցեմենտի գործարան 600 հ. տակառ արտադրելու կարողությամբ:

Կառուցման աշխատանքներն սկսվելու են 1929—30 թ., շահագործումը 1931/32 թ., հիմնական ներդրման չափը վորոշված է 4,200 հ. ո.:

ԿՐԻ ՅԵՎ ԳԱՃԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Նույն նպատակով շինանյութի արտադրության ծավալման համար ծրագրված է այս տարի Դավալուում և Յերեանում կառուցել կրի և գաճի գործարան: Չնայած վոր մենք ունենք հսկայական քանակությամբ կիր, բայց և այնպես նա մեզ մոտ Հայաստանում հանդիսանում է դեֆիցիտային շինանյութ: Կրի և գաճի մեքենայացման լենթակա գործարանի կառուցման խնդիրը միանգամայն հասունացած է տնտեսապես հիմնավորվելու խնդիր է: Նախապես վորոշված է հիմնական ներդրման չափը 204 հ. ո.: Սակայն նախագիծը կազմելուց հետո, յերբ կազմվում էր նախահաշիվ, պարզվեց, վոր այդ գումարը պետք է հասցնել մինչև 460 հ. ուրելու:

ՓԱՅՏԱՄՇԱԿՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դեֆիցիտային շինանյութի մեջ պետք է մտցնել նաև փայտանյութերը: Մեր առաջ դրված շինանյութի

եժանացման խնդիրը կլուծվի տեղական նյութերի լայն ոգտագործման հանապարհով: Մինչև հիմա մենք շինարարության փայտն ստանում ենք ԽՍՀՄ-ից, վորը թանգ է նստում, շնորհիվ փոխադրական ծախքերի և ալյն: Հայաստանում գոյություն ունի, բավականաչափ քանակով, աճարի ծառ. նա կարող է վորոշ չափով փոխարինել այն նյութերին, վորը մենք ստանում ենք ԽՍՀՄ-ից:

Մշակման լենթարկելով մեզ մոտ լեղած անտառները, նախ՝ ավելի եժան կնստի մեզ վրա փայտը, կաղատենք հաղորդակցությունն անտեղի ծանրաբեռներվածությունից և, վերջապես, յերրորդ, ամենակարևորը՝ հնարավորություն կստեղծենք Խորհրդային Միությունից ավելի շատ փայտ արտահանելու: Ահա թե ինչու հնգամյա պլանը նախատեսել է կառուցել փայտամշակման ֆաբրիկա Յերևանում, փայտ-սղոցային գործարան Սև-քարում (Դիլիջանի գավառ), Զանգեզորում, յերեք փայտ-սղոցային շարժականներ, ֆաներայի*) գործարան Իջևանում, փայտի չոր թորման գործարան Սև-քարի և Իջևանի փայտ-սղոցային գործարաններին կից:

Հիմնական ներդրման ընդհանուր չափը կազմում է 3750 հ. ու.:

Բոլոր այս ձեռնարկվելիք միջոցների հետևանքով փայտի արդյունաբերության ամբողջ արտադրանքը 1927/28 թ. 708 հ. ուրբու փոխարեն 32/33 թ. հասնելու լի 3332,4 հ. ուրբու:

*) Բարակ տախտակ մշակող, աթոռների և ալյնի համար:

ԳՐԱՆԻՏ, ՄԱՐՄԱՐԻՈՆ ԿՈՆԳԼՈՄԵՐԱՏ (ՇԵՆՋԱՔԱՐ), ԲԱԶԱՆՏ (ՍԵՎԱԿՈՒՃԻ)

Յերկրաբանական հետախուզումների արդյունքները պարզեցին, վոր Հայաստանում մենք ունենք մեծաչափ քանակությամբ գրանիտ, մարմարիոն շեղաքար (կոնգլոմերատ), բազալտ. նրանց մշակելու և արտադրելու անհրաժեշտությունը վոշ մի կասկածանքի յենթակա լինել չի կարող. այդ հանդիսանում է միանգամայն հասունացած և տնտեսապես հիմնավորված, այնքան, վորքան վերև թված բոլոր տեսակների նկատմամբ հակալուծական պահանջ կա: Ահա թե ինչու հեռանկարային պլանը նախատեսել է կառուցել գրանիտ-մարմարիոն մշակող ֆաբրիկա Լոռի-Փամբուկում, մարմարիոն մշակող ֆաբրիկա Յերևանում, կոնգլոմերատի ֆաբրիկա Իջևանում և բազալտի հալման գործարան Դոլագերանում: Բոլոր գործարանների համար հիմնական ներդրման գումարը վորոշված է 1600 հ. ու., գործարանների կառուցման աշխատանքները պետք է վերջանան հնգամյա պլանի առաջին յերեք տարիների ընթացքում:

Այդ գործարանների ամբողջ արտադրանքը հընգամյակի վերջում կհասնի 1047 հ. ու.:

Յեթե հաշվելու լինենք կառուցման գրասենյակների վարկավորումը ևս, ալսինքն 800 հ. ու., այն դեպքում հեռանկարային պլանի ժամանակաընթացքում հիմնական ներդրման ընդհանուր գումարը շինանյութերի գործում կդառնա 12438 հ. ու.: Ինչպես տեսնում ենք, բավական պատկառելի գումար է, ուստի անհրաժեշտ է ձեռք առնել բոլոր միջոցները, վորպեսզի արգարացնի իր նպատակը:

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խորհրդային Միության քիմիական արդյունաբերությունը զարգացնելու համար ղեկավար լուծելու խնդիրն իր ամբողջ մեծությունը կանգնած է և մեր առաջ: Մեզանում գոյություն ունի եժան հեկտրոնների գիտ, վորը լայն հեռանկարներ է բացում քիմիական արդյունաբերությունն ստեղծելու ու զարգացնելու համար:

ԿԱՐԲԻԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Խորհրդային Միության պահանջը կարբիդի ներկատմամբ խոշոր է: Կարբիդը հանդիսանում է գեֆիցիտային ապրանք: Հնգամյա ծրագիրը նախատեսել է լայնացնել և լրացուցիչ վերակառուցման յենթարկել գոյություն ունեցող կարբիդի գործարանը, հիմնական ներդրման չափը վորոշված է 290 հ. ու, վորի հետևանքով կարբիդի ամբողջ արտադրանքը 27/28 թվականի 591,1 հազար ու. փոխարեն 32/33 թ. կհասնի 1662,7 հազար ուղբի, վորը հնարավորություն կստեղծի Միության արդյունաբերությունը կարբիդով մատակարարել՝ միաժամանակ պակասեցնելով գեֆիցիտը:

ՇԾՄԲԱԹՎՈՒՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ալլահվերդու գործարանի գազերի նկատմամբ կատարած փորձերը հնարավորություն բացեցին նախաձրագրելու Ալլահվերդում ծծմբաթթվուտի գործարան կառուցելու գործը 14.000 տ. կարողությունը: Ալլահվերդու կոմբինատում:

Խորհրդային Միության ծծմբաթթվային պա-

հանջն այնքան մեծ է, վոր այդ մասին չերկար կարիք չկա գրելու: Մենակ Ազնեֆտի պահանջը 32/33 թ. հաճաար է լինելու 60 հ. տ.: Հիմնական ներդրման չափը ընդունված է 1270 հ. ու, գործարանի կառուցումը պետք է ավարտվի 31/32 թ., ամբողջ արտադրանքն այդ գործարանում հնգամյակի վերջում հավասար է լինելու 345 հ. ու:

ԱԶՈՏԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՏԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Հնգամյա պլանի համաձայն բերքատվությունը պետք է բարձրացվի 30—35 տոկոսով. այդ խնդրի լուծումը մեծ չափով հենվում է նաև գեֆիցիտային պարարտացման նյութերի վրա: Ահա թե ինչու Միությունական կառավարությունը վորոշել է այս հնգամյակի ընթացքում արագացնել պարարտացնող նյութեր արտադրելու գործարանների կառուցումը:

Ձորագետի հիդրոկայանի եժան եներգիան լայն հնարավորություն է բացում այդպիսի գործարան կառուցելու Ղարաքիլիսայում:

Այդ գործարանն առաջին ժամանակաշրջանում արտադրելու յե 10 հ. տ., տարեցտարի արտադրությունն աճելով հասնելու յե 20 հ. տոննի:

Գործարանի կառուցման աշխատանքները պետք է վերջանան Ձորագետի կառուցման ավարտման հետ միասին, այսինքն 31/32 թ.: Հիմնական ծախսման չափը վորոշված է 2.400 հ. ու (նախագիծը կազմելու ժամանակ պարզվեց, վոր անհրաժեշտ է բարձրացնել գործարանի արժեքը): Այդ գործարանի ամբողջ արտադրանքը հնգամյակի վերջում լինելու յե 1954 հ. ուղբի:

ՊՂՆՁԱՐՁԱՍՊԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Գյուղատնտեսությունը բարձրացնելու, ինտենսիֆիկացիայի լինթարկելու համար մեր հրամայողական խնդիրներից մեկն է անխնա պայքար մղել գյուղատնտեսության մլասատուների դեմ:

Այգեգործության, դաշտագործության և ավելի մլասատուների դեմ պայքարելու համար մեծ դեր է խաղում պղնձարջասպը, վորը հանդիսանում է դեֆիցիտային ապրանք:

Ալլահվերդու կոմբինատում ծծմբաթթվուտային գործարան կառուցելու հարցի հետ քննվել և նախատեսվել է նաև պղնձարջասպի գործարանի կառուցումը 2500 տ. արտադրելու կարողությամբ, հիմնական ծախսման գումարը 600 հազ. ռ.: Գործարանը շահագործման պետք է անցնի 31|32 թ.: Այդ գործարանի արտադրանքի ամբողջ արժեքը հնգամյակի վերջում հավասար է լինելու 755 հազ. ռ.:

Այս բոլորից պարզվեց, վոր հնգամյա հեռանկարային պլանի ընթացքում մենք կառուցելու յենք 3 քիմիական գործարան, միաժամանակ պետք է վերականգնենք կարբիդի արդյունաբերությունը: Քիմիական արտադրության համար հիմնական ծախսը հավասար է լինելու 4500 հազ. ռ., իսկ ամբողջ արտադրանքը 1927|28 թ. յեղած 591,1 հազ. ռ. վորխարեն 32|23 թ. հնգամյակի վերջը կհասնի 5407 հազ. ռ.: Այս թվերը պարզ առում են, վորը ին. Միության քիմիացման խնդիրն իր անհրաժեշտ արտացոլումն է ստացել մեր արդյունաբերության հնգամյա հեռանկարային պլանում:

ՄԵԲԵՆԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Յերևանի մեքենայական գործարանի կառուցման աշխատանքներն ավարտելու համար նախատեսված է 451,5 հազ. ռ., ամբողջ արտադրանքը 220,6 հազ. ռ., վորն ստացվում է 27|28 թ.: Հնգամյակի վերջում, այսինքն 32|33 թ. բարձրանալու յե մինչև 549,7 հ. ռ.: Ահա քնդհանուր տումմբ ծանր արդյունաբերության բոլոր այն ճյուղերը, վորոնցից մասամբ ունենք ներկայումս և ունենալու յենք ընթացիկ հնգամյակի վերջում:

Այնուամենայնիվ, յերբ մենք ունենք խոշոր հնարավորություններ նոր արդյունաբերական ճյուղեր զարգացնելու համար, մեր առաջ հարց է ծառանում գիտական ուսումնասիրության աշխատանքների և քեռնա-յերկրաբանական հետախուզությունների միջոցով ուսումնասիրել նոր արդյունաբերությունների ճյուղեր: Բացի այն միջոցներից, վորոնք նախատեսված են Հայպոնձի կողմից յերկրաբանական-հետախուզական աշխատանքների համար, մեր հնգամյա պլանը հետախուզական աշխատանքների համար բաց է թողնելու 3660 հազ. ռ. և քիմիական արդյունաբերության աշգծով կատարվելիք գիտական ուսումնասիրության աշխատանքների համար՝ 355 հազ. ռ.: Այս հինգ տարվա ընթացքում մենք այնպիսի բորձրությունների և ուսումնասիրությունների հնենք հետախուզումների վերջնականապես ների աշխատանքները, վորպեսզի վերջնականապես յերևան հանենք արդյունաբերության նոր որբեկաններ, անհրաժեշտ չափով տնտեսական տեսակետից հիմնա-վորենք այն նպատակով, վորպեսզի հետագայում հնգամյա պլանը և ստորիկ թվերը կադմելու ժամանակ ունենանք պատրաստի համապատասխան որբեկաններ:

ՍՊԱՌԻՍԵՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՊՈՒԹՅՈՒՆ (ԽՈՒՄԻ «Բ»)

Յերբ մենք խոսեցինք արտադրական միջոցների արտադրության, ծանր ինդուստրիայի զարգացման մասին, այդ բոլորովին ել չի նշանակում, վոր պակաս կարևորություն ունի թեթև ինդուստրիան կամ, ալիքի պարզ ասած, սպառման միջոցների արտադրությունը: Գոյություն ունեցող այդպիսի գնահատականները պետք է արմատից վոչնչացնել:

Թեթև ինդուստրիան հսկայական դեր է կատարում յերկրի ժողովրդական տնտեսության զարգացման, մասնավորապես գյուղի ու քաղաքի կապի ամրացման համար:

Միաժամանակ թեթև ինդուստրիան հանդիսանում է կարևոր լծակը արտադրության միջոցների վերաբաշխման ու ծանր ինդուստրիայի վարկավորման համար: Թեթև արդյունաբերության առանձին ճյուղերը զարգացնելու համար մենք ունենք խոշոր հեռանկարներ: Ինչպես սկզբում ասացինք, Խորհրդային Միության առաջ դրված հիմնական խնդիրներից մեկն էլ այն է, վոր արտադրական ձեռնարկները մոտենան հուսման շրջանին, և այդ ձեռնարկությունների արտադրանքը մոտենա սպառողին: Այս շատ կարևոր խնդիր է. սա յե արդյունաբերության կազմակերպման սոցիալիստական պրինցիպը:

Ինչպես կտեսնենք, այդ պրինցիպը մեր հնգամյա պլանում ստացել է իր լիակատար արտացոլումը:

ՄԱՆՎԱԾՔԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գլխավոր տեղը թեթև արդյունաբերության մեջ բռնում է մանվածքագործայինը, վորի վրա մեծ ուշադրություն է դարձվում: Գյուղատնտեսության զարգացման հնգամյա հեռանկարային պլանի՝ բամբակին վերաբերող մասում նախատեսված է բամբակի ցանքսադաշտը 1927/28 թվից մինչև 32/33 թվը 14 հազ. հեկտ. հասցնել 34,9 հ. հեկտարի: Իսկ բերքը, վոր 1927/28 թվի մեկ հեկտարին տալիս էր 7,9 ցենտ*), պետք է բարձրացվի 10,4 ց. (1931/32 թ.): Այս հանգամանքը լայն հնարավորություն է բացում զարգացնելու մանվածքագործային արդյունաբերությունը մեղանում:

Հեռանկարային պլանը նախատեսել է լայնացնել մանվածքային մասը, հնգամյակի վերջում հասցնելով 100 հազ. իլիկի, գործվածքայինը 2500 դազգյահ, միաժամանակ կառուցել տրիկոտաժի ֆաբրիկա: Մանվածագործային արդյունաբերության զարգացման այդ տեմպի համար 32/33 թվի բամբակի պահանջը կկազմի 6129 տոնն*, **) իսկ բամբակի ցանքսադաշտի լայնացման և բերքի բարձրացման հետևանքով մենք կունենանք հնգամյա պլանի վերջում, ապրանքային հավաքույթի ժամանակ, բամբակի թել 11,618,34 տոնն: Յեթև այս տարի Խորհրդային Միության արդյունաբերության կարիքների համար մեր արտադրած թելից ուղարկում եյինք մեր թելի ընդհանուր քանակի 42,6 տոկոսը, ապա հնգամյա պլանի վերջում (32/33

*) Մեկ ցենտը հավասար է 6 ֆթի:

**) Տոննը հավասար է 60 ֆթի:

Թվին) Խորհրդային Միության կարտահաններ 44,3 տոկոս:

Մանվածքային արդյունաբերության մեջ հնգամյակի ընթացքում հիմնական ներդրման գումարը կազմում է 20 միլ. ռուբլի:

Յեթե 1927/28 թվերին մանվածքային արդյունաբերության ամբողջ արտադրանքը կազմում էր 2,300 հազ. ու., ապա այդ նույն ամբողջ արտադրանքը 32/33 թվին կհասնի 48800 հազ. ու.:

Այս թվերը լերկար բացատրության կարիք չեն դգում. նրանք ապացուցում են այն խոշոր նվաճումները, վոր մենք ունենք տեղական գյուղատնտեսական հում նյութի արդյունաբերությունը դարձացնելու ասպարիզում:

Մանվածքային կոմբինատին կից գոյություն ունեցող կարի ֆաբրիկան յենթարկվելու յե վերակառուցման (ռեկոնստրուկցիայի), այդ նպատակի համար բաց է թողնվելու 250 հազ. ռուբլի:

ՇԱՔԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Խորհրդային Միության շաքարի պահանջը, ինչպես ներքին սպառման շուկայի, այնպես ել արտահանման համար, հսկայական չափերի յե հասնում:

Մենք կենսականի դաշտում փորձեր կատարեցինք. ցանեցինք շաքարի ճակնդեղ. այդ փորձը բաբեհաջող արդյունք տվեց ինչպես շաքար պարունակելու վորակով, այնպես ել բերքով: Լաբորատորական քննություններն ապացուցեցին, վոր ճակնդեղն իր մեջ պարունակում է շաքարանյութ 16—23 տոկոս, իսկ փորձական ցանքսը մեկ հեկտարից 700—1580 փութ բերք տվեց:

Բոլոր այս հանգամանքները հնարավորություն տվեցին ծրագրելու կենսականում շաքարի գործարան կառուցելու գործը, վորը 500—600 հ. փութ շաքարավազ պետք է արտադրի: Շաքարի գործարանի կառուցման աշխատանքների ե նրան կից ճակնդեղի խոշոր խորհրդային տնտեսություն կազմակերպելու համար նախատեսված է 5860 հազ. ռուբլի:

Գործարանի կառուցման աշխատանքները պետք է սկսվեն 31—32, 32—33 թ. թ. այն հաշվով, վոր նա սկսի գործել հետևյալ հնգամյակի առաջին տարում:

ԿՈՆՍԵՐՎԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մեր առաջ իր ամբողջ ծավալով կանգնած է յերկրորդական արտահանության լայնացման խնդիրը: Մենք ունենք վորակյալ մրգերի ալգիներ մի կողմից, մյուս կողմից կոնսերվի արտահանման գործը դրական արդյունքներ ե տվել: Հնգամյակի ընթացքում կառուցելու յենք կոնսերվի յերկու գործարան՝ Յերեվանում ե Աշտարակում:

Գործարանների կառուցման համար տրամադրված է 1150 հազ. ռուբլի: Յերևանի գործարանի կառուցման աշխատանքներն արդեն այս տարի կավարտվեն: Աշտարակում կկառուցվի 32/33 թվականներին: Միայն Յերևանի գործարանի ամբողջ արտադրանքը հավասար է լինելու 1255 հազ. ռուբլու:

ՈՍՆԱ-ԾՈՐԱՅԻՆ (крахмало-паточный) ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Նոր-Բայազետում յեղած հում նյութի բազան (կարտոֆիլ) հնարավորություն ե տալիս նախագծելու ոսլա-ծորային գործարանի կառուցումը:

Գործարանը կառուցվելու յե 1929/30, 30/31 թ.թ., դրա համար պահանջվում է 260 հազ. ուրբ. ծախք: Հնգամյակի վերջում ամբողջ արտադրանքը կազմելու յե 329 հազ. ուրբլի:

ԳԻՆԻ-ՍՊԻՐՏ-ԿՈՆՅԱԿԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գոյություն ունեցող գինու, սպիրտի և կոնյակի արդյունաբերությունը հնգամյակի ընթացքում վերակառուցման ե յենթարկվելու և լայնացվելու յե այդ ճյուղի արտադրությունը:

Բացի այդ հնգամյա պլանը նախատեսել է վերահիշյալ արդյունաբերությանը տալ նաև անալկահոլ խմիչքներ արտադրելու վորոշ թեքում: Վերակառուցման համար հիմնական ծախսումների ծավալը վորոշված է 1213,7 հազ. ու: Այդ գեպքում ամբողջ արտադրանքը 1927/28 թ. յեղած 2636,8 հազ. ու. փոխարեն հասնում է մինչև 5611,9 հազ. ուրբլի:

ԿԱՇԵԳՈՐԾԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղական հում նյութ արտադրող արդյունաբերության մասին խոսելիս անհրաժեշտ է նաև մատնանշել կաշեգործարանի վերակառուցման և արտադրությունը լայնացնելու խնդիրը: Չնայած վոր Անդրկովկասյան և Միութենական պետալլանները և ժողատնդերխորհն ընդունել են Հայաստանում նոր կաշեգործարան կառուցելու հարցը, այնուամենայնիվ, նկատի ունենալով, վոր հում նյութի հարցը դեռ բազմափուլմանի ուսումնասիրված չէ և, բացի այդ, գոյություն ունեցող գործարանը դեռ լրիվ չափով ծանրա-

բեռնված չէ, այդ պատճառով մենք անհրաժեշտ ենք գտնում հնգամյակի ընթացքում գոյություն ունեցող գործարանը ռեկոնստրուկցիայի յենթարկել, վորի համար նախատեսված է ծախսել 1075 հազ. ու, վերջինիս ռեկոնստրուկցիայի հետևանքով նրա ամբողջ արտադրանքը 1927/28 թվականի 1264,1 հազ. ու. դիմաց բարձրանում է մինչև 3891,0 հազ. ու. (1932/33 թ.): Այսպիսով մենք վերջացրինք տեղական հում նյութ ժալող արդյունաբերության բոլոր բնագավառների հեռանկարային զարգացման խնդիրը: Յեթե այս բոլորը մի հայտարարի բերելու լինենք, մենք կունենանք հետևյալ պատկերը: Հինգ տարվա հիմնական ծախսի հետևյալ պատկերը: Հինգ տարվա հիմնական ծախսի ծավալը կազմում է 29582,3 հազ. ու, վորին գուզն-թաց արդյունաբերության հիշատակած ճյուղերի ամբողջ արտադրանքը 5,136 հազ. ու. փոխարեն, վորը ունենք 1927/28 թ., հասնելու յե հնգամյակի վերջում 57630 հազ. ու.:

Թվերը ցույց են տալիս, թե ինչ չափի յե հասնում մեր թեթև ինդուստրիայի զարգացման տեմպը: Ավելին պարզաբանելու կարիք չկա:

ՊՈԼԻԳՐԱՖ (ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ) ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նպատակ ունենալով պոլիգրաֆ արդյունաբերությունն իմի հավաքել և կենտրոնացնել Հայպոլիգրոֆում, հնգամյա պլանը Յերևանում կառուցվող խոշոր տպաբանի շենքի կառուցման աշխատանքների ավարտման համար նախատեսել է 768 հազ. ու.:

Հայպոլիգրաֆի ամբողջ արտադրանքը 27/28 թ. յեղած 281,18 հազ. ու. փոխարեն բարձրանալու յե մինչև 578,5 հազ. ուրբլու:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Յէն ժառանգությունը, վոր ստացել են մեր գաւ-
գործկոմները տեղական արդյունաբերութեան բնագա-
ւառում, գերոյի չե հաւասար, բացառութեամբ Յեղեանի
և Լենինականի գործկոմները, վորոնք ունեն սաղմա-
յին վիճակում հատ ու կտոր անպետք «ձեռնարկու-
թյուններ»։ Մնացած գործկոմները վոչինչ չունեն, կամ
զրեթե վոչինչ չունեն։

Մեր տեղական բյուջեների վիճակն այնպես է,
վոր նրանք դեռ մի շարք տարիներ դեֆիցիտային
կլինեն։ Տեղական բյուջեների դեֆիցիտային դրու-
թյունը լիվիդացիայի չենթարկելու համար հիմնա-
կան միջոցներից մեկը պետք է հանդիսանա այդ նույն
տեղական արդյունաբերութեան ամրացման ու ծախա-
ման խնդիրը։ Սակայն պետք է մատնանշել, վոր
խորհրդային կառավարութեան գոյութիւնն ունեցող
դեկրետը հանձնարարում է այդ տիպի արդյունաբե-
րութեանը ֆինանսավորել տեղական բյուջեի միջոց-
ներից։ Պարզ է, վոր տեղական դեֆիցիտային բյու-
ջեները հնարավորութեւն չեն կարող տալ տեղական
արդյունաբերութեանը զարգացնելու, վորովհետեւ իվի-
ճակի չեն լինի խոշոր գումարներ բաց թողնել այդ
նպատակի համար։ Բաւական է միայն նշել այն փաստը,
վոր բոլոր տեղական բյուջեների կողմից 28/29 թ.
տեղական արդյունաբերութեանը բաց է թողնված
միմիայն 160 հազ. ռ.։ Վերստուգիչ թվերը կադմելու
ժամանակ տեղական արդյունաբերութեան զարգաց-
ման հեռանկարն անհրաժեշտ արտացոլումը չի ստա-
ցել վողջ ժողովրդական տնտեսութեան պլանի մեջ։

Խննդավաւերից ժողովրդական տնտեսութեան
պլանում միայն չերեք գաւառին և տեղ տրված՝ Յե-
րեանի, Լենինականի և Զանգեզուրի, իսկ դրանք եւ
բաւարար չափով չեն քննված։

Հիմնական խնդիրն այս բնագավառի արդյունա-
բերութեան զարգացման համար հանդիսանում է տե-
ղական շինանյութի արտադրութեան գործը — գաճ, քար,
ափաղ, կղմիտր, աղջուս, տոմետ։ Այդ չերեք գաւա-
ռի համար հիմնական ծախսի ընդհանուր ծախալը կազ-
մում է 1700 հազ. ռուբլի։

Պետականի և ժողտնտգերխորհի վրա չե ընկնում
մոտ առաջագայում զբաղվելու տեղական արդյունաբե-
րութեան հեռանկարային զարգացման հարցի վերջնա-
կան քննութեան գործով։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Զնայած վոր մենք ապրում ենք կապիտալիս-
տական յերկրների կողմից շրջապատված պայմաննե-
րում, այնուամենայնիւ մեր արդյունաբերութեանը
տարեցտարի հսկայական քաշերով առաջ է գնում, և
մենք ունենք զարգացման տեմպի այնպիսի աճում,
վորը չունի և վոչ մի խոշոր կապիտալիստական յեր-
կիր։ Սակայն դեռ ելի մենք ապրանքների պակաս
ենք զգում թե արտադրական միջոցների և թե սպա-
ռողական միջոցների։

Այս դժվարութեւնները պայմանավորվում են
մեր սոցիալիստական շինարարութեան ընդհանուր
դժվարութեւններով։ Ուստի կարեւոր նշանակութեւն
է ստանում խոշոր արդյունաբերութեանը փուլ-
ընթաց կարեւոր ուղադրութեւն դարձնել տնայ-

նագործական արդյունաբերությանը: Արհեստավորա-տնայնագործական արդյունաբերության տեսակարար կշիռը, վողջ արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքի մեջ, 1927/28 թ. 41,1 տոկոս է կազմում, իսկ ցենզայինը՝ 58,9 տոկ: Այս թվերը ցույց են տալիս, վոր մանր և արհեստավորական-տնայնագործական արդյունաբերությունը խոշոր դեր է խաղում մեր արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքի մեջ:

Արդյունաբերության այդ բնագավառի զարգացման հեռանկարային հնգամյա պլանի համաձայն ամբողջ արտադրանքը պետք է աճի 101,2 տոկոսով, այսինքն 15,7 միլ. ուրբուլց պետք է հասնի 31,6 միլ. ուրբ.: Հիշատակված աճումը պետք է կատարվի գրեթե բացառապես համայնացված սեկտորի հաշվին:

Այդպես, ուրեմն, յեթե 27/28 թվ. 15,7 միլ. ո. գումարից համայնացված սեկտորի բաժինը կազմում էր ընդամենը 3,6 միլ. ո., կամ թե չե 22,9 տոկ., զրան միանգամայն հակառակ 32/33 թ. 31,6 միլ. ո. գումարից համայնացված սեկտորի բաժինը կկազմի 18,9 միլ. ուրբ., տոկոսային հարաբերությամբ 59,8 տոկ., համայնացված սեկտորը զարգանում է գլխավորապես տնայնագործական արտադրական կոոպերացիայի դժով: Այս բնագավառում հիմնական նպատակը պետք է համարել այն ճյուղերի զարգացման արագացումը, վորոնք ծառայում են մեր արտահանման գործին (գորգագործության, վոսկերչության և այլն), ինչպես նաև այն ճյուղերի, վորոնք աշխատում են տեղական հում նյութով:

Գորգագործության ամբողջ արտադրանքը 27/28

թվին կազմում էր 46 հազար ուրբ., իսկ 32/33 թ. կազմելու չե 1500 հ. ուրբ.:

Վոսկերչությունը 27/28 թվին կազմում էր 45,6 հազ. ո., իսկ 32/33 թ. աճելու չե մինչև 336 հ. ո.: Արդյունաբերական այն բնագավառներից, վորոնք աշխատում են տեղական հում նյութով, անհրաժեշտ է թվել բամբակագործական, բրդագործական, բլրդի և բամբակի մշակույթը: Ամբողջ արտադրանքը 27/28 թ. կազմում էր 2308,1 հ. ուրբ., իսկ 32/33 թ. կլինի 14 900 հ. ուրբլի այդ թվում տեղական հում նյութ՝ 9804,7 հ. ուրբ.: Հնգամյակի ընթացքում հիմնական ծախսման ծավալը 1155,8 հազ. ուրբ. է կազմում, այդ թվից տեղական հում նյութով աշխատող ճյուղերին հասնում է 967,5 հազ. ուրբ., վորից գորգագործության բաժին է ընկնում 387 հազ. ուրբլի:

Ահա ընդհանուր առմամբ այն ճանապարհը, վորով զարգանում է մեր տնայնագործական արդյունաբերությունը:

ՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՒՄԸ

Նորհրդային Միության ինդուստրիացումը, գյուղատնտեսության զարգացումը և ինտենսիֆիկացիան, հազորդակցության ելեկտրիֆիկացիան, այս բոլորը որ որի վրա բարձրացնում են իրենց պահանջը ելեկտրոնների գիայի և վառելիքի նկատմամբ:

Չնայած վոր վառելանյութի արտադրությունը (քարածուխ, նավթ, տորֆ այլն) հսկա քայլերով է զարգանում և նախապատերազմյան սահմանը վաղուց է իր յետեր թողել, այնուամենայնիվ վառելանյութը հանդիսանում է մեր ժողովրդական տնտեսության դժվար խնդիրներից մեկը:

Մեր ժողովրդական տնտեսությունը պահանջում է վառելանյութի եկոնոմիայի առավելագույն զարգացում: Ընկ. Կրժիժանովսկին Համկ(բ)Կ Կենտկոմի նախնական պլենումում հայտարարել է հետևյալը.

«Նիեկսրիֆիկացիայի զարգացումը մեծ հիմնական հույսն է վառելանյութի եկոնոմիայի խնդրում»:

Իսկ վոր այդ աղապես է, ցույց են տալիս թվերը, թե ինչ հսկայական նշանակություն է ունեցել էլեկտրիֆիկացիան վառելանյութի խնայողություն գործում:

Վոլխովստրոյը գործի զցելուց հետո Դոնեցի բասեյնում մենք ունենք վառելանյութի խնայողություն՝ յուրաքանչյուր տարի մեկ և կես միլ. տ.: Բոլոր այս հանգամանքները թելադրում են մեզ, վոր մենք մեր էլեկտրաշինարարությունը վոչ մի դեպքում չպետք է նեղացնենք, այլ, ընդհակառակը, պետք է լայնացնենք, ծավալենք: Մեզ քաջ հայտնի չէ, վոր 9-րդ կուսնամարտի բանաձևի հետևանքով, 1920 թվին կազմվեց մեր վողջ ժողովրդական տնտեսության գերադույն պլանը, վորը հայտնի չէ էլեկտրիֆիկացիայի պլան (ГОЭЛРО) անվամբ: Հայտնի չէ նույնպես, վոր այդ պլանը կազմվել է ընկեր Լենինի անմիջական գեկավարությամբ: Ընկ. Կրժիժանովսկին Համկ(բ)Կ 15-րդ համագումարում հայտարարեց, վոր Վլադիմիր Իլյին էլեկտրիֆիկացիայի պլանը համարում եր կուսակցության չերկրորդ ծրագրի սկիզբ: Ել Դոնբրո-ի պլանի համաձայն 10—15 տ. տ. ընթացքում մենք պետք է կառուցենք 30 շրջանային կայան մեկ և կես միլ. կիլովատտ ունակությամբ:

Բոլոր տվյալները ցույց են տալիս, վոր մինիմալ ժամանակաընթացքում—(10 տարի), այսինքն

1931 թվականին ծրագիրն իրագործված կլինի ավելցուկով:

Բոլոր այն արդյունաբերական ճյուղերը, վորոնց մասին խոսեցինք վերևում, հսկայական պահանջ են ներկայացնում էլեկտրիֆիկացիային: Մեր չերկիրը, շնորհիվ իր աշխարհագրական դիրքի, շատ հարուստ է հիդրոեներգիայով: Այս հանգամանքն աշխատանքի լայն դաշտ է բացում մեր առաջ՝ զարգացնելու հիդրոեներգիային շինարարությունը համեմատաբար ավելի ցածր ինքնարժեքով, վորը հնարավորություն է տալիս զարգացնելու արդյունաբերության մի շարք ճյուղեր, միաժամանակ էլ էլեկտրիֆիկացիայի չենթարկել հաղորդակցությունը. մասնավորապես մեծ չափով ոժանդակում է քիմիական արդյունաբերության զարգացմանը: Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին ուրը 1921 թ. մեզանում գոյություն ունեւր (Փարբիկա-գործաբանային և կոմսունալ) ընդամենը լոթ կայան, 2639 կիլ.: Բոլոր տեսակի սպառողների պահանջը կազմում եր 3,9 միլ. կիլ.-ժամ:

Մի շարք միջոցների հետևանքով արդյունաբերության վերակառուցման և հիմնադրման և ժողովրդական տնտեսության ուրիշ ճյուղերի զարգացման համար անցյալ 1927|28 թ. էլեկտրոեներգիայի պահանջը կազմում եր 14,9 կիլ.-ժ., վորից արդյունաբերությունն սպառում եր 12,4 կիլ.-ժ., կոմսունալ ու կենցաղային կարիքներին՝ 2,0 միլ. կ.-ժ., իսկ գյուղատնտեսությունը՝ 0,5 միլ. կ.-ժ.: Այդ պահանջը ծածկելու համար անհրաժեշտ եր վերանորոգել յեւած կոմսունալ և Փարբիկա-գործ. կայանները, դրա հետ միասին կառուցել նորերը: Անցյալ տարի մենք ավարտեցինք Լե-

ներականի հիդրոկայանը, իսկ ավելի առաջ՝ Յերևանի հիդրոկայանը: Բացի դրանից կառուցել ենք և վերանորոգել մի շարք մանր կայաններ, ինչպես, որինակ, Նոր-Բայազետում, Ղարաքիլիսայում, Սաեփանավանում և Դիլիջանում: Հիմնական ներդրման չափը կազմում էր 4 միլ. ուրբ., վորի հետևանքով 1927—28 թ. բոլոր կայանների մեծությունը հասնում էր 3186 հ. կիլ., դրանց զուգընթաց սկսվել էին կառուցման աշխատանքները Ձորագետի շրջանային կայարանի՝ 20 հազար կիլովատտ կարողությամբ ուրիշ յերեք կայարաններ՝ գյուղատնտ. և կոմմունալ նշանակություն ունեցող — Իջևանում, Գորխում և Դիլիջանում:

Առանձին արդյունաբերական ճյուղերի զարգացման համար հնգամյակի վերջում ժողովրդական տնտեսության ելակորո-հներգիայի ընդհանուր պահանջը կկազմի կլորացրած 100 միլ. կիլ.-ժ., այսինքն 1927/28 թվի նկատմամբ ավելանում է 6 և կես անգամ (թե՛վերով՝ 100 միլ. կիլ.-ժ.)՝ հանդիսանում են փոքրացրած և չենթակա չեն պարզման, ավելացնելու ուղղությամբ), ըստ վորում արդյունաբերության պահանջը կկազմի 87 միլ. կիլ.-ժ., կոմմունալ և կենցաղի կարիքներին՝ 7 միլ. կիլ.-ժ., և գյուղատնտեսության՝ 6 միլ. կիլ.-ժ.: Այս թվերը ցույց են տալիս, վոր հսկայական չափով ավելանում է ելակորո-հներգիայի պահանջը:

Ժողովրդական տնտեսության բոլոր բնագավառների պահանջին համապատասխանող աջակիսի պլան պետք էր կազմել, վոր նա բավարարեր բոլոր ճյուղերի կարիքը: Դրա համար էլ ելակորիֆիկացիայի հնգամյա հեռանկարանային պլանը նախատեսում է Ձորագետի շրջանային կայանի կառուցման ավարտումը

20 հազ. կիլ. եներգիայով, այն հաշվով, վոր նա սկսի գործել 31/32 թ. սկզբին. նրա վրա ծախսվում է 7 և կես միլ. ուրբ.: Ղոերի վոռոգման շնորհիվ մեր առաջ լայն հնարավորություն է բացվում Քանաքեռում կառուցելու հիդրոկայան 15 հազ. կիլ. մեծությամբ: Հընգամյա ծրագրում նախատեսված է կառուցել այդ կայարանը: Անդրպետական այդ կայարանի կառուցման ավարտումը փոխադրել էր յերկրորդ հնգամյակի առաջին տարին: Սակայն Միության Պետականը, մեր ծրագիրը հաստատելիս, յելնելով այն տեսակետից, վոր զոյություն ունեցող եներգիան չի բավարարի ժողովրդական տնտեսության զարգացման գործին, վորոշել էր կառուցել Քանաքեռի հիդրոկայանը այն հաշվով, վոր նրա շահագործումն սկսվի 32/33 թ., հիմնական ծախսման չափը սահմանված է 8 և կես միլ. ուրբ.: Բացի այդ յերկու շրջանային կայաններից 35 կիլ.-ժ. կարողություն է 16 միլ. ուրբ. ծախսով լայնացվելու յեն նաև Յերևանի*) և Լենինականի կայանները, ծախսելով նրանց վրա 2573 հ. ուրբի, նրանց կարողությունը հասցնելով 9,700 կիլ.: Իջևանի հիդրոկայանի աշխատանքները վերջացնելու համար, վոր ունի 550 ուժ (իսկ առաջին շրջանում՝ 350 ուժ) մենք նախատեսում ենք ծախսել 750 հ. ուրբ.: Պղնձի տատարությունը Ղափանում լայնացնելու համար անհրաժեշտություն է առաջ գալիս սկսել Ղափանում 3 հազ. կիլ. մեծությամբ հիդրոկայանի կառուցման գործը 1 միլ. ուրբի ծախսով հնգամյակում: Մեր ար-

*) Յերևանի կայանի աշխատանքներն արդեն վերջացված են:

դյունաբերության և մեծ հիդրոկայաններով տեղափոխ-
ված տարածումը և բոլոր կայարաններին հավասարա-
րաչափ ծանրաբեռնման, ինչպես նաև արդյունաբե-
րության բոլոր ճյուղերին անընդմիջում ելեկտրոնե-
րագրի մատակարարելու նպատակով հարց է առա-
ջադրվում անցնող հնդամյակում սկսել բոլոր կայա-
րանների լարային միացումը (кустование) Ձորապետ,
Լենինական, Քանաքեռ, Յերևան, վորի համար հըն-
գամյակի հաշվին նախատեսված է ծախսել 3 միլիոն
ռուբլի:

Մեր առաջ դրված հիմնական նպատակը՝ մեքենա-
լացման, ինդուստրիացման լինթարկելու գյուղատնտե-
սությունը—հարց է բարձրացնում՝ մոտեցնել ենեղիտան
սպառող-գյուղացուն գյուղում: Այդ նպատակով հնգամյա-
կով նախատեսված է կառուցել և վերջացնել Գորիսի և
Դիլիջանի կայանները, ինչպես նաև սկսել և ա-
վարտել գյուղական կայաններ Մեղրիում, Քեշիշքեն-
դում, Ախտալում, Բարանայում և Կրասնոսելսկում
1235 կիլ. ունակությամբ, 1255 հ. ո. ծախսով: Բացի
վերոհիշյալ կայաններից չորս խոշոր կայաններ (Ձորա-
պետ, Յերևան, Լենինական, Քանաքեռ) միացնելու դեպ-
քում հնարավորություն է ստեղծվում այն գյուղական
վայրերում, վորտեղ անցնում է ելեկտրական թեղը,
կառուցել փոքրիկ արանսֆորմատորներ*) և գյուղա-
ցիներին մատակարարել ելեկտրոնեղիագրի թե գյու-
ղատնտեսության համար և թե կենցաղային կարիք-
ների համար: Այս բոլոր միջոցների արդյունքն այն
կլինի, վոր մենք հնգամյակի վերջում բոլոր ելեկտրո-

կայանները միասին վերցրած 1927/28 թվին 3186
հ. կիլ. և 1.100 հ. ո. արտադրանքի արժեքից կհաս-
նենք 32/33 թ. կլոր թվով 48 և կես հ. կիլ., իսկ
ծախքի գումարը կկազմի 25 միլ. ռուբլի:

Խառն արտադրանքը 32/33 թ. կկազմի 7600 հազ.
ռուբլ: Անհրաժեշտ են շնչել, վոր մեր ելեկտրոնեղիագրի
ինքնարժեքն ուրիշ կայանների ենեղիագրի ինքնար-
ժեքից համեմատաբար պակաս է:

28/29 թ. Յերևանի հիդրոկայանի ենեղիագրի կլ.-ծ.
արժեքը 2,5 կոպ., իսկ 32/33 թ. կլինի 1,8 կ., Լենինա-
կանինը 32/33 թ.՝ 1,8 կիլ., Ձորապետինը՝ 1,8 կոպ.:
Մենակ իջևանի կայանում մենք կունենանք թանգ ար-
ժեք՝ 14 կոպ.: Ելեկտրիֆիկացիայի այս ծրագիրը հան-
դիսանում է մեր հիմնական վարկանսը, վորն անպալ-
ման պետք է իրագործվի կյանքում:

Սակայն այնքան, վորքան Համի(բ)ի 16-րդ կոն-
ֆերենցիան և խորհուրդների 5-րդ համագումարն ըն-
դունել են առաջինի փոխարեն ոպտիմալ վարկանս,
դրա հետևանքով մեր ժողտնտեսորն մշակել և ելեկտրի-
ֆիկացիայի նոր պլան: Այդ վարկանսի համաձայն
բոլոր կայանների ուժը 32/33 թ. պետք է լինի 57000
կիլովատտ և ընդհանուր ծախսման չափը՝ 38 միլ. ռուբլ.:

Արդյունաբերական ճյուղերի վերանայման խըն-
դիրների հետ կապված, գլխավորապես քիմիական, վորի
համար նախատեսվում է արտադրանքը բարձրացնել,
32/33 թ. հիմնական ելեկտրո-հենեղիագրի պահանջը, 32/33 թ. հիմնական
վարկանսի 100 միլ. կիլ.-ժամի հակառակ, ոպտիմալ
վարկանսով լինելու չե 178 միլ. կիլ.-ժամ: ՅԼ-
թե միքիչ ավելի լուսաբանելու լինենք և դրանք այն
խոշոր նշանակությունը, վոր ունի ելեկտրիֆիկացիան
ՀՍԽՀ 5-ամյա պլանը -2.

*) Ելեկտրոնեղիագրի ընդունելի և բաշխելի:

յերկրի արդյունաբերութեան ու կուլտուրական վերելքի համար, ապա ինքնըստինքյան պարզ և հասկանալի կլինի, վոր ելեկտրիֆիկացիայի հնգամյա հեռանկարային պլանի համաձայն մենք չտեսնված քայլեր ենք անելու յերկրի ինդուստրիացման և կուլտուրական հեղափոխութեան ճակատում: Վոչ միայն արդյունաբերութեանը, գյուղատնտեսութեանը, քաղաքները պետք է սփռվեն ելեկտրական լույսով, այլ նաև ախտեղ, ուր մինչև հիմա ելեկտրական լույսն աներևակայելի բաղձանք ու յերազ է թվացել, մեր հնգամյա պլանը յերազն իրականութեան է վերածելու, նա կլինի գյուղական խրճիթների մարխի լույսն ելեկտրականութեան փոխող առաջին հնգամյակը:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆԵՐԳՐՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱՆ ՄԵՋ

Ընդհանուր ներդրումները կլորացրած գումարով կազմում են 110 միլիոն ուլրի, վորը բաժանվում է հետևյալ ձևով.

Ա. Միութենական	28,820 հ. ո.
վորից 1. Պղնձի արդյունաբերություն	20.300 » »
2. Արթիկի տուֆ	8.520 » »
Բ. Հանքապետական արդյունաբերութ.	54.130 » »
Գ. Տնայնագործական արդյունաբերություն	1.155.800 »

Դ. Տեղական արդյունաբերություն	1.700 » »
Ե. Ելեկտրիֆիկացիա	25.000 » »

Հիմնական ներդրումների ընդհանուր ծավալից, առանց ելեկտրոշինարարութեան, 85 միլ. ուլր. գումարից 49,8 միլ. ուլրի, կամ 57,6 տոկ. գնում է «Ա» խմբին (ծանր ինդուստրիային), իսկ մնացած գումարն, այսինքն 36 միլ. ուլր.՝ «Բ» խմբին (թեթև ինդուստրիա):

Ինչպես տեսնում ենք վերոհիշյալ թվերից, հինգ տարվա ընթացքում 110 միլ. հիմնական ներդրում պետք է կատարենք, վորն անպայման պահանջում է մաքսիմում աշխատանք՝ նախատեսված պլանն իրագործելու համար:

ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱՆ ԱՄՐՈՂՋ ԱՐՏՆՎՐԱՆՔԸ

Չնայած վոր յուրաքանչյուր բաժնում ցույց տվինք ամբողջ արտադրանքի արժեքը, սակայն այդ բոլորը մի հայտարարի բերելու համար նպատակահարմար է առանձին կանգ առնել այդ խնդրի վրա և հարմար է առանձին կանգ առնել այդ խնդրի վրա և տալ լուսաբանված պատկերը, ընդհանուր արդյունաբերության գլխավոր ճյուղերի ամբողջ արտադրանքի արժեքը (26—27 թ. անփոփոխ գներով, միլիոն ուլր.):

	Բացարձակ միլիոն ուրբ.		Ցուցանիշ. աճումը 27-28 թ. և 32-33 թ.	Ընդհանուր %	
	27-28	32-33		27-28	32-33
Ա. Ցենդային					
Պղնձահալոցքային	2,2	8,7	391,6	5,8	5,6
Ելեկտր. եներգ. արտադր.	1,1	7,6	691,0	2,9	4,9
Մանվածաղործ	2,3	48,9	2126,1	6,0	31,4
Դինի-կոնյակ	2,6	5,6	215,4	6,8	3,6
Բամբակաղտիչ	3,9	13,3	340,0	10,2	8,5
Քիմիական	1,2	7,8	625,0	3,1	4,8
Շինարարական	1,5	7,6	506,7	3,9	4,9
Այլը	7,7	25,0	162,3	20,2	16,0
Ընդամենը «Ա» խմբակ					
Այդ թվում	22,5	124,2	552,0	58,9	79,7
Այդ թվում					
Միութենական	2,2	8,7	391,6	5,8	5,6
Յերկրային	5,7	18,8	329,8	14,9	12,1
Հանքապետական	9,1	82,1	902,2	23,8	52,7
Տեղական	1,5	5,8	393,5	3,9	3,7
Բ. Տնայնագործ.					
Այդ թվում	15,7	31,6	201,2	41,1	20,7
Արտ. տնայնագործ կոոպ.	2,3	14,9	645,8	6,0	9,6
Այլ համայնացված	1,3	4,0	316,2	3,4	2,6

Բոլոր արտ. ցենդային և վոչ ցենդային	33,2	155,8	407,8	100	100
Այդ թվում					
Արտադր. միջոցներ	14,6	58,1	397,9	38,2	37,3
Սպառողական միջոցներ	23,6	97,7	412,2	61,8	62,7

Այստեղ չի մտնում Արթիկի տուֆը, տեղեկությունները հունհնալու պատճառով:

Խոչ է ասում թվերի լեզուն: Նրանք պարզ և վերոշակի ցույց են տալիս կուսակցության և խորհրդային իշխանության վարած քաղաքականությունը յերկրի ինդուստրիալիզմի համար: Հնգամյակի ընթացքում մենք ունենք արդյունաբերության բոլոր արտադրանքի աճում 300 տոկոս, իսկ ցենդային արդյունաբերության աճումը հասնում է 452 տոկոսի, ըստ վերոմ գրեթե միատեսակ աճում ունենք արտադրական միջոցների խմբի՝ 297 տոկոսով և սպառողական միջոցների խմբի՝ 312,2 %:

Ավելի մեծ չափով հաստատելու համար, վեր մենք անշեղ քայլերով գնում ենք յերկրի ինդուստրիալիզմի ճանապարհով, բավական է բերել արդյունաբերության տեսակարար կշռի պատկերը: Ընդհանուր արտադրության ամբողջ արտադրանքը 1927/1928 թ. (1926/1927 թ. գներով) կազմում էր 119,7 միլ. դյուղատնտեսության արտադրությունը (միջին բերքի պայմաններում) կազմում էր 81,500 հ. ուրբ. կամ ամբողջ արտադրության 68,1 տոկոսը, իսկ արդյունա-

բերութեան արտադրութիւնը՝ 38,2 միլ. ու, կամ 31,9 տոկոս:

1932/33 թ. ամբողջ արտադրութեան արժեքը կկազմի 313,4 միլ. ու, կամ թե չե կաճի 161 տոկոսով, ըստ վորում գյուղատնտեսութեան արտադրութիւնը կհաշվի 157,6 միլ. ու. (աճում 93,4 տոկոս), կամ 50,3 տոկոսը ամբողջ արտադրութեան, իսկ արդյունաբերութիւնը դարձաւ նույն ժամանակ կհասնի 155,8 միլիոն ու. (աճում 307,8 տոկոս) կամ ամբողջ արտադրութեան 49,7 տոկոսը: Այս թվերը պարզ ցույց են տալիս, վոր մեր հնգամյակի վերջում արդյունաբերութեան արտադրութեան արժեքը հավասարվում է գյուղատնտեսութեան արժեքին:

Վերոհիշյալ թվերից պետք է անվերապահորեն չգրակացութեան հանել, վոր մեր յերկիրն ագրարային-արդյունաբերականից դառնում է արդյունաբերական-ագրարային յերկիր:

ՎՈՐԱԿԵՅԻՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐ

Սակայն խոշոր սխալ կլինել, յեթե մենք բաւարարվելինք քանակային ցուցանիշներով:

Վորակային ցուցանիշների հարցն իր ամբողջ հասակով կանգնած է մեր առաջ:

Ֆարքիկա-գործարանային ինքնարժեքը, բաց թողնման գների իջեցումը, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացումը, — ահա այն հարցերը, վորոնք կազմում են վորակային ցուցանիշների հիմքը: Կատարել աջգլխի պլան, ինչպիսին 110 միլ. ու. իրական ներդրումն է, անկասկած, պետք է հիմնվել արդյունաբերութեան ներքին սոցիալիստական կուտակման անհրաժեշտութեան վրա, իսկ վերջինս հենվում

է ֆարքիկա-գործարանային ինքնարժեքի իջեցման և աշխատանքի արտադրողականութիւնը բարձրացնելու վրա:

Արդյունաբերութեան ներքին սոցիալիստական կուտակման մասին ունենք մեր կուտակցութեան որդանների բաղմիցս հանած վորոշումները:

Համ. Կ. (բ) կուտակցութեան տառներկույրորդ համագումարի բանաձեւն արդյունաբերութեան մասին ասում է.

«Հաղթական կարող է լինել միայն այն արդյունաբերութիւնը, վոր տալիս է ավելի շատ, քանց կլանում է: Այն արդյունաբերութիւնը, վոր ապրում է բլուջի, այսինքն գյուղատնտեսութեան հաշիւին, չի կարող ստեղծել պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար կայուն և հաւատե հենարան. պետական արդյունաբերութեան ընդ հավելալ արժեք ստեղծելու խնդիրը խորմեջ հաղաչին իշխանութեան բախտի, այսինքն սրբլետտրիատի բախտի (սնդիրն է*):

Ինչպես հայտնի չէ, հիմնական դիրեկտիվը հենակարաչին պլանը կազմելու համար կայանում էր նրանում, վոր հինգ տարվա ընթացքում ինքնարժեքն իջեցվի 30—32 տոկոսով: Ժողովրդական տնտեսութեան հնգամյա պլանի վերաբերալ Համ. Կ(բ) տասնվեցերորդ կոնֆերենցիայի բանաձեւը մատնացուց է անում ինքնարժեքի 35 տոկոսն իջեցնելու անհրաժեշտութիւնը:

*) Տես Համ Կ Բ Կ դիրեկտիվները տնտեսական քաղաքականութեան առաջարկում 10 տարվա ընթացքում «1917—1927 թ.», Մ. Սովալով, էջ 184:

Նորհրդային Հայաստանի Ժողովրդական Տնտեսության Նորհրդի կողմից ընդունված ուղղումների համաձայն, արդյունաբերության ստուգիչ թվերի յերկրորդ վարիանտի հիման վրա ինքնարժեքի իջեցումը «Ա» խմբում կատարվելու յե 44,7 տոկոս, իսկ «Բ» խմբում՝ 22 տոկոս, իսկ բոլորը 26,2 տոկոս: Այստեղից յերևում է, վոր «Ա» խմբի նկատմամբ մենք կատարում ենք դիրեկտիվը, իսկ «Բ»-ի նկատմամբ կատարելուց հետո յենք, իսկ ընդհանուր գումարը ցույց է տալիս, վոր Ֆաբրիկա-գործարանային ինքնարժեքի իջեցման մասին դիրեկտիվը չի կատարվում: Այս հանգամանքն ստիպում է վերանայել բոլոր աֆն ելեմենտները, վորոնք ազդում են ինքնարժեքի վրա, նպատակ դնելով ել աֆելի իջեցնելու ինքնարժեքը, հարմարեցնելով այդ դիրեկտիվին: Ինչ վերաբերում է Հայդրոէլեկտրական հրաժեշտ ե նկատել, վոր դիրեկտիվը միանգամայն լրիվ կերպով կիրառվում է, ստուգիչ թվերում ինքնարժեքն իջնում է 37 տոկոս: Բաց թողնվող գինը «Ա» խմբում նախաձրագրված է իջեցնել 41,1 տոկոս, իսկ «Բ» խմբում՝ 21,4 տոկոս, իսկ բոլորը միասին 24,8 տոկոս: Այստեղ անհրաժեշտ է նկատել, վոր այս բնագավառում կատարվում է դիրեկտիվը՝ բաց թողնվելիք ապրանքների գինն իջեցնելու գործում:

Աշխատանքի արտադրողականության դիրեկտիվը մատնանշում եր բարձրացնելու աշխատանքի արտադրողականությանը արդյունաբերության մեջ 95 տոկոս: Համ Կ(բ) 16-րդ կոնֆերենցիայի բանաձևում մատնանշված է աշխատանքի արտադրողականությանը 110 տոկոսով բարձրացնելու անհրաժեշտ-

ստեղծումը: Մեր ստուգիչ թվերում հետևյալ պատկերն ունենք. «Ա» խմբում՝ 120,2 տոկոս, իսկ «Բ» խմբում՝ 172,2 տոկոս, բոլորը 131,2 տոկոս: Հայդրոէլեկտրականությանը արտադրողականությանը բարձրացվելու յե 95 տոկոսով:

Այս տվյալները ցույց են տալիս, վոր աշխատանքի արտադրողականությանը բարձրացնելու խնդրում դիրեկտիվն ամբողջապես կիրառված է արդյունաբերության ստուգիչ թվերում:

ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒԹ ՅԵՎ ԱՅԽԱՆԱԿԱՆ

Արդյունաբերական բանվորների ընդհանուր թիվը 1927—28 թ. 4,900-ից հասնում է 32—33 թ. 11,700-ի, ըստ վորում Հայդրոէլեկտրականությանը թիվը 2,800 հոգուց դառնում է 3300, Ժողատնագերխորհի արդյունաբերության մեջ 2,100 հոգուց աճում է 8,400 հոգու: Պետք է նկատել, վոր ամենաշատ աճումը կատարվում է մանվածքագործվածքային արդյունաբերության մեջ (1200 հոգուց աճում է մինչև 5800 հոգու):

Աշխատավարձի բնագավառում մեր առաջ հետևյալ խնդիրն է դրված:

Աշխատավարձն առաջին հերթին պետք է բարձրացնել յետ մնացող արտադրողականության հյուղերում, իսկ արդյունաբերության մեջ՝ յետ մնացած խմբերում, այս է մեր հիմնական խնդիրը:

Միջին հաշվով «Ա» խմբում բարձրանալու յե 26,1 տոկոս, բայց այդ խմբում աճումը տատանվում է 18—57 տոկոսի մեջ:

Հայդրոէլեկտրականությանը նախատեսված է աշխատավարձը բարձրացնել 42 տոկոսով:

«Բ» խմբում աճումը հասնում է 37,6 տոկոսի, այստեղ ևս, ինչպես «Ա» խմբում, աշխատավարձը տատանվում է 20 — 58 տոկոսի մեջ:

Փողտնտխորհի արդյունաբերության մեջ աշխատավարձի միջին տնումը հավասար է 33,3 տոկոս, իսկ Հայպղնձի հետ միասին՝ 39,3 տոկոս, վորը հիմնականում համապատասխանում էր այդ ժամանակ գոյություն ունեցող աշխատավարձը բարձրացնելու մասին յեղած դիրեկտիվին: Սակայն 16-րդ կոնֆերենցիայի վորոշման համաձայն, իրական (ոետ) աշխատավարձը պետք է բարձրացվի 72 տոկոսով, իսկ մեր պլանում նախատեսված է միայն նոմինալ աշխատավարձը: Վերջին դիրեկտիվի համաձայն իրական աշխատավարձի հարցը քննության պետք է յենթարկվի նրա չափը բարձրացնելու նպատակով:

ԱՅԽԱՏԱՆԻ ՊԵՏՏՊԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

Միութենական կառավարության այն վորոշումը, վոր այս հնգամյակի ընթացքում արտադրության բոլոր ճյուղերում պետք է անցկացվի յոթամյա բանվորական որ, մեր ծրագրում կիրառված է ամբողջապես:

Յոթամյա բանվորական որվա անցնելու համար կառավարության հատուկ կոմիտայի կողմից հետևյալ կարգն է սահմանված.

28/29 թվին արդյունաբերական բանվորների ընդհանուր թվից 14,1 տոկոս, 30—31 թ.՝ 56,8 տոկ., 31/32 թ.՝ 67,4 տոկոս, և վերջապես 32/33 թ., այսինքն հնգամյակի վերջում՝ 100 տոկոս: Պարզ է, վոր այս

բաժանումը հանդիսանում է միայն նախնական: Այս հարցը դեռ հետադաշում յենթակա յի լուրջ քննության և պետք է հաստատվի Անդրկովկասյան և Միութենական մարմինների կողմից:

Իսկ մինչև փաստորեն կիրառումը հենց իրենք գործարանները, ձեռնարկությունները հիմնովին պետք է քննեն, նախապատրաստեն բոլոր այն հարցերը, վորոնք կապված են յոթամյա բանվորական որվա անցնելու հետ, վորպեսզի չկանգնենք այնպիսի սխալների առաջ, վոր կատարվել և խորհրդային Միության այս կամ այն ձեռնարկություններում: Պրոֆմիությունները ևս պետք է զբաղվեն այդ հարցի մանրամասն քննությանը, վորպեսզի ազատվող ժամը ուսցիտնալ ձեռով ոգտագործեն բանվորների քաղաքական, կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու համար:

Պլանում հատուկ գումար է նախատեսված (783 հազ. ո.) աշխատանքի անվտանգության և արդյունաբերության սանիտարիայի միջոցներ ձեռնարկելու համար: Այդ գումարում 443 հազ. ո. Հայպղնձի գծով է մտցված, իսկ մնացած 339900 ո.՝ Փողտնտխորհի ձեռնարկությունների:

Վերոհիշյալ նպատակի համար սահմանված գումարի փոքր չափը պետք է բացատրել այն հանգամանքով, վոր գոյություն ունեցող կարգի համաձայն բոլոր նոր ձեռնարկություններում նախքան աշխատանքներն սկսելը պետք է մտցնել անհրաժեշտ տեխնիկական կարգավորում, Աշխտղկոմատի պահանջի համաձայն: Վերջինիս ծախսը մտնում է հիմնական ներդրումների ընդհանուր արժեքի մեջ:

Բանվորների բնակարանային հարցը սերտ կերպով կապված է արդյունաբերության պլանի հետ: Յեթե վողջ ԽՍՀՄ-ում բնակարանային հարցը հանդիսանում է ամենացավոտ ու կենսական հարցերից մեկը, ապա մեզ մոտ ավելի էս: Վորովհետև այն ժամանակ, յերբ ամենուրեք քաղաքներում միջին հաշվով շնչին 5—5½ քառ. մետր է, մեզ մոտ քաղաքներում այդ նորման իջնում է 2,51 քառ. մետրի: Հնգամյակի ընթացքում բնակարանային շինարարության վրա ծախսվելու յե 40 միլիոն ռուբլի, վորից 38 միլիոն ռուբլին համայնացրած սեկտորի գծով:

Ինկատի ունենալով ազգաբնակչության աճումը և բնակֆոնդի բնական նվազեցումը և մաշվելը՝ հնգամյակի վերջում մեկ շնչին նորմայով կհասնի 3,17 քառ. մետր:

Իսկ յեթե յուրաքանչյուր արդյունաբերական բանվորի ընտանիք հաշվելու լինենք յերկու և կես հոգի, 1927—28 թ. մեկ շնչի ապրելու տարածության միջին նորման հավասար կլինի 3,1 քառակուսի մետրի: Արդյունաբերության յենթակա բնակարաններում 5 տարվա ընթացքում արդյունաբերության բնակարանային շինարարության համար ծախսվելու յե 12 և կես միլիոն ռուբլի: Հնգամյակի վերջում նորման կբարձրանա 4,4 քառ. մետրի:

Պարզ է, վոր այս նորման շատ քիչ է, ուստի և անհրաժեշտ է քոլոր միջոցները ձեռք առնել՝ լավացնելու համար բանվորների բնակարանային պայմանները:

Այս են, ընդհանուր առմամբ, հիմնական մոմենտները, արդյունաբերության հեռանկարանային զարգաց-

ման վերստուգիչ թվերը: Պարզ է, վոր այս պլանի իրագործումը մեզ հեշտութամբ չի հաջողվի: Մեր առաջ կձանրանան մի շարք դժվարություններ՝ ամբողջ ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր վերելքի հետ կապված: Այդ դժվարությունները պայմանավորվում են մեր սոցիալիստական շինարարության ընդհանուր դժվարություններով: Այնուամենայնիվ այս ծրագիրը պետք է իրագործվի խորհրդային իշխանության կողմից քաղաքի լայն բանվորական մասսայի, գյուղի չքավոր ու միջակ մասսայի լիակատար ոգնությունը ու ոժանդակությամբ: Մասսաների սոցիալիստական մրցման մեծ գործի նշանաբանի տակ, զասակարգային պայքարում ամրապնդված բալլչևիկյան կուսակցության հմուտ ղեկավարությամբ մենք կիրագործենք մեր հնգամյա պլանը, կատարելով նորանոր նվաճումներ արդյունաբերության սոցիալիստական զարգացման գործում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

Արտադրական միջոցների արտադրություն (խումբ «Ա»)	5
Սպառման միջոցների արտադրություն (խումբ «Բ»)	18
Տեղական արդյունաբերություն	24
Տնայնագործական արդյունաբերություն	25
Ելեկտրիֆիկացիա	27
Հիմնական ներդրումներ արդյունաբերության և ելեկտրիֆիկացիայի մեջ	34
Արդյունաբերության և ելեկտրիֆիկացիայի խառն արտադրանքը	35
Վորակային ցուցանիշներ	38
Բանվորական ուժ և աշխատավարձ	41
Աշխատանքի պաշտպանություն	42

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0206059

3a. 527

(Մ.) 1¹/₂ ձ.

ԳԻՆԸ 10 Կ.

Х. ОСЕПЯН

5-летний план нар. хозяй-
ства ССР Армении

Промышленность и электри-
фикация
